

DATUM
2009-05-18
ERT DATUM
2009-02-26

DIARIENR
2009/53-4
ER BETECKNING
Ju2009/1848/SIM

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet Aktiv väntan – asylsökande i Sverige (SOU 2009:19)

Asylmottagningsutredningen har haft till uppdrag att se över mottagandet av asylsökande och vid behov föreslå författningsändringar. Utgångspunkten har varit att mottagandet ska vara utformat på ett sätt som bidrar till en rätts-säker, effektiv och human asylprocess med korta handläggningstider och som främjar de asylsökandes möjligheter till egenförsörjning samt möjliggör ett snabbt återvändande efter lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut. I betänkandet lämnas förslag inom en rad områden: sysselsättning, boende, ekonomiskt bistånd till individen, social omsorg, statens ersättning till kommunerna samt återvändande. Statskontorets remissvar är dock koncentrerat till ett antal av de förslag som rör sysselsättning, boende och statens ersättning till kommunerna samt utredningens kostnadsberäkningar och konsekvensanalys.

Sysselsättning (kapitel 4)

Statskontoret tillstyrker förslagen om att asylsökande i princip ska undantas från kravet på arbetstillstånd redan i samband med att ansökan om asyl lämnas, att varje vuxen asylsökande ska ges god information om arbete och boende, att det ska upprättas en handlingsplan för varje vuxen asylsökande samt att Migrationsverkets utredningar om de asylsökandes utbildning och yrkeserfarenheter ska förbättras.

Statskontoret delar utredningens bedömning att kartläggningen och dokumentationen av asylsökandes utbildning och yrkeserfarenhet bör utvecklas. Detta kräver dock att samverkan och samordning mellan Migrationsverket och Arbetsförmedlingen vad gäller arbetet med att kartlägga asylsökandes utbildning och yrkeserfarenhet förbättras. Statskontoret kan dock konstatera att utredningen inte har lämnat några konkreta förslag om hur denna samverkan och samordning mellan myndigheterna bör utformas. Frågorna om vad myndigheterna ska göra, när de ska göra det och i vilken omfattning de ska göra det lämnas obesvarade. Statskontoret anser att Migrationsverket och Arbetsförmedlingen bör ges tydliga uppdrag där ansvar och arbetsfördelning mellan myndigheterna preciseras. Detta för att säkerställa långsik-

tigheten i arbetet och att resultatet av myndigheternas gemensamma arbete med kartläggning och dokumentation faktiskt förbättras.

Kommunernas ansvar för undervisning i svenska, praktik och annan sysselsättning

Utredningen föreslår också att kommunerna ska ta över ansvaret för att anordna undervisning i svenska, praktik eller annan sysselsättning för asylsökande från Migrationsverket (staten). Ett ansvar som, enligt utredningen, bör regleras i lag. Statskontoret ställer sig tveksam till en sådan ändrad ansvarsfördelning. En alternativ lösning till att reglera ansvaret i lag är att låta kommunernas åtagande att anordna undervisning i svenska, praktik eller annan sysselsättning för asylsökande vara grundat på frivillighet samt avtal och överenskommelser mellan stat och kommun.

Den föreslagna lösningen påminner i mångt och mycket om den lösning som i dag finns inom flyktingmottagandet. En lösning som visat sig vara problematisk. Inom flyktingmottagandet har kommunerna fått ta ett stort eget ansvar medan statliga myndigheters inte bistått kommunerna fullt ut vilket lett till stora skillnader mellan kommuner vad det gäller insatsernas omfattning, ambitionsnivå och kvalitet.

En lösning baserad på frivillighet skulle förvisso medföra ett statligt huvudansvar men det skulle också ge de kommuner som anser sig kunna göra synergivinster mellan insatser inom flyktingintroduktionen och asylmottagningen en möjlighet att åta sig utföraransvaret för svenska, praktik eller annan sysselsättning för asylsökande. Detta samtidigt som de kommuner som inte har sådana möjligheter inte åläggs en skyldighet som de kan antas få svårt att leva upp till. Utöver detta kan det dessutom antas vara svårare för kommunerna än för staten att hantera variationer i asylmottagandet.

Statskontoret anser därför att ansvaret för undervisning i svenska, praktik eller annan sysselsättning för asylsökande bör vara ett statligt åtagande men att staten bör kunna sluta avtal och ingå överenskommelser med enskilda kommunerna om att överta utföraransvaret.

Boende (kapitel 5)

Statskontoret tillstyrker förslaget om att ett särskilt ankomstboende för asylsökande införs och att Migrationsverket under den tid som den asylsökande bor i ankomstboende gör koncentrerade insatser i fråga om utredningen, information, kartläggning och dokumentation av individens utbildning, yrkeserfarenheter och övriga förhållanden. Förslaget bör, enligt Statskontorets bedömning, leda till förbättrade förutsättningar för Migrationsverket att korta sina handläggningstider, bl.a. genom att underlätta genomförandet av asylutredningar. Då en stor del av utredningens förslag och ambitioner dessutom bygger på att det frigörs ekonomiska medel genom förkortade

handläggningstider hos Migrationsverket framstår lösningen med särskilda ankomstboenden som nödvändig.

Statliga ersättningar till kommuner och landsting (kapitel 10)

Statskontoret instämmer i utredningens bedömning att systemet för statliga ersättningar till kommuner och landsting bör reformeras. Enligt Statskontoret bedömning är det dock inte möjligt att reformera systemet för statliga ersättningar till kommuner och landsting utifrån det underlag som utredningen tagit fram. För att detta ska låta sig göras krävs att man ytterligare kartlägger och utreder de faktiska kostnader som kommunerna har inom de olika ersättningsområdena. Statskontoret anser att den kostnadsberäkning som utredningen presenterar är allt för bristfällig och att det i nuläget saknas information om huruvida finansieringsprincipen faktiskt efterlevs i det föreslagna systemet. Huruvida de föreslagna schablonerna för de olika ersättningsområdena är rimliga och tillräckliga för att täcka kommunernas faktiska kostnader går inte att bedöma. Detta gäller framförallt kostnader inom det sociala området och utbildningsområdet.

Statskontoret har i en tidigare rapport, *Asylsökande barns skolgång*, påtalat att det är tämligen komplicerat att besvara frågan om den statliga ersättningen täcker kommunernas faktiska merkostnader. Av rapporten framgår att många kommuner har anpassat sina kostnader efter den statliga ersättningen och att kommunerna ger den utbildning som ersättningen räcker till och inte mer. I samband med denna rapport fann Statskontoret att det även fanns ekonomiskt utsatta kommuner som sparade in på sina kostnader i förhållande till den statliga ersättningen genom att minska antalet undervisningstimmar per elev. Om man dessutom ser till kommunernas samtliga merkostnader menar Statskontoret att den statliga ersättningen inte täcker kommunernas kostnader eftersom det finns merkostnader som det befintliga ersättningsystemet inte ersätter.¹

Kostnadsberäkningar m.m. (kapitel 14)

Om utredningens samtliga förslag genomförs innebär det en reformering av det svenska asylmottagandet och en förhöjd ambitionsnivå på en rad områden. Trots detta uppskattas utredningens förslag leda till en substantiell besparing. Utredningen uppskattar den totala nettoeffekten till minus 165 miljoner kronor. Förklaringen till denna besparing ligger i en förhoppning om att handläggningstiderna vid Migrationsverket kan förkortas med upp till två månader. Enligt utredningen kan införandet av särskilda ankomstboenden bidra till en sådan utveckling men utredningen lutar sig också mot det förändringsarbete avseende handläggningstider som för tillfället pågår vid

¹ Statskontoret, *Asylsökande barnsskolgång*, 2004:12

Migrationsverket.² Statskontoret har dock svårt att se vilken grund utredningen har för antagandet att etableringen av särskilda ankomstboenden kan bidra till en förkortning av Migrationsverkets handläggningstider med upp till två månader.

Finansieringen av utredningens förslag är dessutom väldigt beroende av att Migrationsverkets arbete med en snabbare asylprocess faller väl ut. Av Migrationsverkets egen rapport på området framgår dock att detta arbete nyligen inletts och att man kan se effekterna av förändringsarbetet – i form av förkortade handläggningstiderna - först vid utgången av år 2010. Statskontoret menar därför att det är viktigt att säkerställa de besparingar som kan uppkomma genom en effektivisering av Migrationsverkets asylutredningsprocess och handläggning innan man går vidare och genomför utredningens förslag.

Övriga förslag

När det gäller övriga remitterade förslag, bl.a. om erbjudande för ordnat boende efter tiden i ankomstboende, förändrad grundersättning, aktivitetsbonus, återvändande och kommunernas ansvar för sociala insatser avstår Statskontoret från att lämna synpunkter.

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. T.f. utredningschef Anna Karlgren och utredare Martin Johansson, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Martin Johansson

² Migrationsverket, *Med sikte på en snabbare asylprocess – i ett Sverige som med öppenhet tar tillvara den globala migrationens möjligheter*, 2008